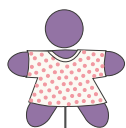

κεφ. 12

Πάννη κούκλα.

κεφ. 12

ΜΑΛΑΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

12.1 Παιδαγωγική αξία των μαλακών παιχνιδιών

Προς το τέλος του πρώτου έτους, μεταξύ του ενάτου και δέκατου μήνα, αρκετά βρέφη αναπτύσσουν ένα έντονο συναισθηματικό δεσμό προς ένα συγκεκριμένο αντικείμενο. Το αντικείμενο αυτό μπορεί να είναι μια πετσέτα, ένα μαξιλάρι, μια βρεφική κουβέρτα ή ένα μαλακό παιχνίδι. Αυτό το μαλακό παιχνίδι είναι συνήθως κάποιο ζώακι ή κούκλα, που δίνουμε στο βρέφος από τη στιγμή που αρχίζει να πιάνει τα αντικείμενα και είναι κατασκευασμένο από διάφορα μαλακά υφάσματα. Τα βρέφη αισθάνονται συνεχώς την ανάγκη για τη ζεστασιά και την ασφάλεια που τους δίνει η επαφή με την αγκαλιά της μητέρας τους. Όμως, όπως είναι φυσικό, δεν μπορούν να την έχουν πάντα και τις στιγμές που τη χρειάζονται. Σ' αυτές τις στιγμές, βρίσκουν το μαλακό παιχνίδι, που συνήθως υπάρχει δίπλα στην κούνια τους, το οποίο τους δίνει τη δυνατότητα να το σφίξουν πάνω τους, να ακουμπήσουν το μάγουλό τους πάνω στο απαλό ύφασμα, να το θηλάσουν, να το πιάνουν με τα χέρια τους, να το τυλίξουν γύρω τους. Σύντομα η τυχαία αυτή επαφή γίνεται συνήθεια, με αποτέλεσμα το βρέφος να επιθυμεί έντονα να κρατάει το παιχνίδι κοντά του και μάλιστα μ' ένα δικό του προσωπικό, ειδικό τρόπο. Αν δεν υπάρχει το μαλακό παιχνίδι στο περιβάλλον του παιδιού, αλλά υπάρχει η ανάγκη του για επαφή, τότε μπορεί να συνδεθεί με μια μαλακιά πετσέτα ή με την κουβέρτα του, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

Τα μαλακά παιχνίδια είναι από τα πρώτα παιχνίδια του βρέφους και θα μπορούσαν να ονομάζονται υποκατάστατα μητέρας, γιατί αυτός είναι ουσιαστικά ο ρόλος τους.

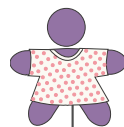
Ο συναισθηματικός δεσμός με το υποκατάστατο μητέρας, που αποτελεί το μαλακό παιχνίδι, έχει δεχθεί κριτικές και αμφισβητήσεις. Πράγματι, κάποιοι θεωρούν αυτή τη σχέση κάπως αφύσικη. Δεν είναι όμως η σχέση με τα αντικείμενα αφύσικη, αλλά η πρακτική μας να αφήνουμε τα βρέφη μόνα τους για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Τα βρέφη που δημιουργούν συναισθηματικό δεσμό με τα παιχνίδια τους πρέπει να θεωρούνται ευνοημένα, γιατί μπορούν να αισθανθούν λίγο καλύτερα, όταν θα μείνουν μόνα τους, σε σχέση με εκείνα που δεν έχουν αναπτύξει τέτοιου είδους δεσμό. Τα 2/3 των παιδιών μεγαλώνουν χωρίς κανένα τέτοιο αντικείμενο – παιχνίδι ανακούφισης.

Ο στενός και μακροχρόνιος δεσμός που δημιουργείται ανάμεσα στο βρέφος και στο παιχνίδι – υποκατάστατο μητέρας πολλές φορές δεν ξεκινά μεταξύ του 9ου και του 10ου μήνα. Κάποιες μελέτες έδειξαν ότι μόνο το 21% των σχέσεων αυτών εμφανίζονται σ' αυτή την ηλικία, πιο συχνά εμφανίζονται στο 2ο ή στο 3ο έτος της ζωής του παιδιού (Μόρις Ν., 1995, σελ 159).

Τα παιδιά χρησιμοποιούν περισσότερο τα αγαπημένα τους παιχνίδια όταν κοιμούνται, ή όταν αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα αγχογόνες καταστάσεις. Σε μια τέτοια περίπτωση έντονου άγχους, όπως είναι π.χ. η νοσηλεία τους σε νοσοκομείο, η αγαπημένη τους πετσέτα, το ζώακι ή η κούκλα τους, τους προσφέρει το αίσθημα ασφάλειας και παρηγοριάς που χαρίζει ένα πολύ οικείο τους αντικείμενο μέσα σ' ένα άγνωστο και απειλητικό περιβάλλον.

Ένα άλλο πλεονέκτημα της χρήσης των μαλακών παιχνιδιών είναι ότι **μπορεί να λειτουργήσει βοηθητικά για την ανακάλυψη πιθανών συναισθηματικών προβλημάτων του**

παιδιού. Στην περίπτωση που το βρέφος αρχίζει να ασχολείται με το παιχνίδι του περισσότερο χρονικό διάστημα απ' ό,τι συνήθως και το αναζητά συχνότερα, επίμονα και απαιτητικά κατά τη διάρκεια της ημέρας, τότε η συμπεριφορά αυτή δείχνει ότι το παιδί βρίσκεται κάτω από ψυχική πίεση, που δεν μπορεί ή δε θέλει να εκφράσει, και πως η ανάγκη του για ασφάλεια είναι εντονότερη από ό,τι συνήθως και πρέπει να ληφθεί υπόψη του παιδαγωγού ή του γονέα (Μόρις Ν., 1995, σελ. 160).

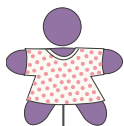
Τα χαρακτηριστικά των μαλακών παιχνιδιών που συντελούν στη δημιουργία του συναισθηματικού δεσμού και στην αίσθηση ασφάλειας που βιώνει το βρέφος είναι τα εξής:

- ✓ Η απαλότητά τους, που θυμίζει την αγκαλιά της μητέρας τους.
- ✓ Η οσμή τους, που με το χρόνο τους γίνεται πολύ οικεία.
- ✓ Το μέγεθός τους. Ένα μεγάλο παιχνίδι συνήθως γίνεται ευκολότερα το αγαπημένο **μεταβατικό** αντικείμενο, δηλαδή το **αποκλειστικό** παιχνίδι του βρέφους, ενώ ένα μικρό παιχνίδι που δεν μπορεί να το αγκαλιάζει εύκολα ή να το σέρνει μαζί του δε του δίνει αυτή τη δυνατότητα.
- ✓ Το μικρό βάρος τους, που διευκολύνει το χειρισμό τους και δίνει στο παιδί μια αίσθηση ελέγχου και άνεσης.

Τα μαλακά παιχνίδια πρέπει να κατασκευάζονται σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές κατασκευής παιχνιδιών, που είναι οι παρακάτω:

- ✓ Το ύφασμά τους να μην καίγεται εύκολα, εάν έρθει σε επαφή με μικρή εστία φωτιάς.
- ✓ Τα χρώματα που χρησιμοποιούνται για τη βαφή τους να μην είναι τοξικά.
- ✓ Το υλικό, με το οποίο είναι γεμισμένα, να μην είναι επικίνδυνο για την υγεία του βρέφους.
- ✓ Τα χαρακτηριστικά τους όπως τα μάτια, η μύτη, το στόμα, τα αυτιά κτλ., να μην είναι κολλημένα με κόλλα αλλά ραμμένα πάνω στο παιχνίδι, «φυτεμένα» τόσο καλά, ώστε να αντέχουν και να παραμένουν στη θέση τους σε έλξη βάρους 5 κιλών τουλάχιστον χωρίς πρόβλημα.
- ✓ Να πλένονται εύκολα.

Οι γονείς ή ο/η βρεφονηπιοκόμος πρέπει να ελέγχουν με σχολαστικότητα κάθε μαλακό παιχνίδι, πριν το παραδώσουν στα χέρια του βρέφους.

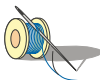

12.2 Προβλήματα που μπορεί να δημιουργηθούν από τον έντονο δεσμό του παιδιού με τα μαλακά παιχνίδια

Ένα μέρος της γοητείας που ασκεί στο παιδί το αγαπημένο του παιχνίδι είναι η χαρακτηριστική οσμή του. Αυτή το ηρεμεί και το χαλαρώνει, όπως και η μυρωδιά της μητέρας του. Όμως κάποια στιγμή το παιχνίδι λερώνεται και τότε πρέπει να πλυθεί γιατί γίνεται **ανθυγιεινό**. Τα περισσότερα παιδιά δυσχεραστούνται όταν το παιχνίδι τους πλυθεί πάρα πολύ καλά, γιατί χάνει κάτι από την ελκυστικότητά του, αλλά αυτό δεν είναι δυνατό να αποφευχθεί.

Επίσης, συνηθέστατα προκαλείται μεγάλη ανησυχία, κλάμα και **έντονο άγχος αν το παιχνίδι χαθεί, καταστραφεί ή απλά αλλοιωθεί από τη συχνή χρήση του**. Αυτό συμβαίνει, γιατί για πολλά παιδιά τα παιχνίδια αυτά έχουν την ίδια αξία που έχουν και οι αληθινοί άνθρωποι.

Η πιο απλή λύση για να αντιμετωπιστούν τόσο το πρόβλημα της υγιεινής όσο και της απώλειας του παιχνιδιού, είναι να φροντίσουμε να εξασφαλίσουμε δύο πανομοιότυπα παιχνίδια από πάρα πολύ νωρίς. Βέβαια κανένα παιδί δεν ξεγελιέται με το καινούργιο παιχνίδι και ζητά το παλιό του, αλλά μια και δεν έχει άλλη επιλογή, αργά ή γρήγορα θα προσκολληθεί και σ' αυτό, όπως στο παλιό αγαπημένο του παιχνίδι.

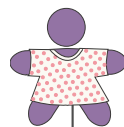

12.3 Ιδέες για μαλακά παιχνίδια

- **Η πάνινη κούκλα:** Πρέπει να υπάρχει σε όλους τους βρεφονηπιακούς σταθμούς και να κατασκευάζεται με συγκεκριμένες προδιαγραφές: α) το μέγεθός τους να είναι τέτοιο, ώστε να χωρά στην παιδική αγκαλιά σαν μωρό, β) να είναι λιτή, να έχει μόνο τα απαραίτητα χαρακτηριστικά (μάτια, μύτη, στόμα), για να δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να τις αποδίδει διαφορετικούς ρόλους κάθε φορά που παίζει συμβολικό παιχνίδι, γ) να είναι φτιαγμένη από ύφασμα γερό, άφλεκτο, γεμισμένη με υγιεινό, ελαφρύ υλικό και να είναι ραμμένη πολύ καλά, για να αντέχει στη σκληρή μεταχείριση, επειδή το παιδί τη χτυπάει, τη φιλάει, τη δαγκώνει, την πετάει, κτλ., δ) να έχει αρκετά ρούχα με διάφορα κουμπώματα, έτσι ώστε το παιδί να μπορεί να τη ντύνει και να τη γδύνει. Μέσα από το παιχνίδι με μια καλοφτιαγμένη, λιτή, πάνινη κούκλα το παιδί αναπτύσσεται συναισθηματικά, κοινωνικά, νοητικά και αισθητικά και αποκτά διάφορες δεξιότητες. (Τσαούλα Ν., 1990, σελ. 3 – 4).

Πάνινη κούκλα.

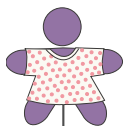

- **Τα πάνινα ζωάκια:** Μαζί με την πάνινη κούκλα απαραίτητο είναι να υπάρχουν στο βρεφονηπιακό σταθμό και διάφορα πάνινα ζωάκια: αρκουδάκια, γατάκια, ελεφαντάκια, αλογάκια, κτλ. Οι προδιαγραφές κατασκευής τους και η παιδαγωγική τους αξία είναι ίδιες με αυτές της πάνινης κούκλας, με τη διαφορά ότι παίζουν λιγότερους ρόλους στο συμβολικό παιχνίδι.

Μαλακά ζωάκια από ύφασμα βελουτέ.

- **Η μπάλα του βρέφους:** Η μπάλα, καθώς κυλά και μετακινείται συνεχώς αποτελεί ένα ερέθισμα, για να μπουσουλήσει ή να περπατήσει το βρέφος, καθώς προσπαθεί να την πιάσει. Η πρώτη μπάλα του παιδιού πρέπει να κατασκευαστεί από μαλακό, ανθεκτικό, αντιαλλεργικό ύφασμα με συνδυασμούς ζωηρών χρωμάτων. Αν προσθέσουμε στο εσωτερικό της ένα κουδουνάκι ή άλλη πηγή ήχου, θα αποτελεί συγχρόνως και ένα ερέθισμα για την ανάπτυξη της ακοής του βρέφους. Γεμίζουμε την μπάλα με ελαφρύ, μαλακό υλικό (μεταξοβάμβακο ή αφρολέξ), χρησιμοποιώντας αρκετή ποσότητα, για να έχουμε μια λεία και ομαλή στρογγυλή επιφάνεια. Για τα βρέφη που δεν μπορούν να

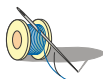

μετακινηθούν κρεμάμε την μπάλα από ένα λάστιχο, έτσι ώστε με ελαφρύ σπρώξιμο να φεύγει και να επιστρέφει πίσω εύκολα. Μπορούμε να φτιάξουμε ένα φρούτο σε σχήμα στρογγυλό και να του προσθέσουμε μάτια, μύτη και στόμα. Γύρω τους 12 μήνες παίζουμε πιο οργανωμένα με την μπάλα ρίχνοντάς την στο παιδί που τη στέλνει με τη σειρά του πίσω.

Μαλακή μπάλα από ύφασμα πετσετέ.

- **Οι κύβοι του βρέφους:** Πρόκειται για κύβους από αφρολέξ, που καλύπτονται με ανθεκτικό μαλακό ύφασμα, μονόχρωμο σ' όλη την επιφάνειά του – όχι εμπριμέ – ή τουλάχιστον με ένα διαφορετικό χρώμα στην κάθε πλευρά του. Είναι ελαφρείς, μετακινούνται και κατρακυλούν εύκολα και, κυρίως, είναι ακίνδυνοι όταν εκσφενδονίζονται στο χώρο. Μ' αυτούς το βρέφος των 15 μηνών περίπου αρχίζει να οικοδομεί με ασφάλεια τους πρώτους πύργους του. (Τσαούλα Ν., 1990, σελ. 4)

12.4 Κατασκευή πάνινης κούκλας ή ζώου

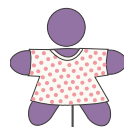
Για να φτιάξουμε μια πάνινη κούκλα αντιγράφουμε το πατρόν, που έχουμε φτιάξει εμείς, ή στην ανάγκη ένα έτοιμο πατρόν κούκλας, σε διπλό ύφασμα γυρισμένο από την ανάποδη πλευρά. Κόβουμε το ύφασμα εις διπλούν, αφήνοντας λίγο περιθώριο απ' το χνάρι μας, για να διευκολυνθούμε στο ράψιμο. Αφού το κόψουμε, ράβουμε τα δύο ίδια κομμάτια υφάσματος πάνω στο χνάρι απ' την ανάποδη πλευρά του, αφήνοντας ένα άνοιγμα στο κεφάλι της κούκλας. Στη συνέχεια, γυρνάμε το ραμμένο ύφασμα απ' την καλή του πλευρά και γεμίζουμε την κούκλα από το άνοιγμα του κεφαλιού με μεταξοβάμβακο ή κομμάτια αφρολέξ ή πολυεστέρα και μετά ράβουμε το άνοιγμα του κεφαλιού.

Πατρόν πάνινης κούκλας.

Γέμισμα πάνινης κούκλας με μεταξοβάμβακο.

Τοποθετούμε τα χαρακτηριστικά της, χρησιμοποιώντας κομμάτια τσόχας, τα οποία ράβουμε ή κολλάμε πάνω στο πρόσωπο της κούκλας. Για τα χαρακτηριστικά του προσώπου μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και άλλα υλικά, όπως κουμπιά, αρκεί να στερεώνονται πάρα πολύ καλά. Έπειτα ράβουμε τα μαλλιά της κούκλας και είναι έτοιμη να ντυθεί σύμφωνα με τις επιταγές της φαντασίας μας!

Μια παραλλαγή είναι η ετοιμασία κάθε μέλους του σώματος της κούκλας (κεφάλι, χέρια, κορμός, πόδια) να γίνει ξεχωριστά και στο τέλος να γίνει ή ένωση τους ράβοντάς τα στη θέση τους.

Η ίδια διαδικασία ακολουθείται και για την κατασκευή πάνινου ζώου ή άλλου μαλακού παιχνιδιού.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Τα μαλακά παιχνίδια είναι από τα πρώτα παιχνίδια του βρέφους. Αρκετά βρέφη γύρω στον ένατο με δέκατο μήνα και ακόμη περισσότερα γύρω στο δεύτερο ή τρίτο έτος αναπτύσσουν ένα έντονο συναισθηματικό δεσμό προς ένα αντικείμενο, που τους δίνει μια αίσθηση ασφάλειας. Το αντικείμενο αυτό μπορεί να είναι μια πετσέτα, μια βρεφική κουβέρτα ή ένα μαλακό παιχνίδι (κούκλα, μπάλα ή ζώο),

Το μαλακό παιχνίδι, με το οποίο συνδέεται συναισθηματικά το παιδί, παίζει το ρόλο του υποκατάστατου της μητέρας. Τα βρέφη συνδέονται περισσότερο με τα παιχνίδια αυτού του είδους, όταν μένουν μόνα τους για πολύ χρόνο ή όταν αντιμετωπίζουν αγχογόνες καταστάσεις.

Τα μαλακά παιχνίδια έχουν μερικά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συντελούν στη δημιουργία του συναισθηματικού δεσμού με αυτά: Είναι απαλά, η οσμή τους με το χρόνο γίνεται οικεία στο βρέφος, συνήθως είναι μεγάλα, διευκολύνοντας το αγκάλιασμα και τέλος, είναι ελαφριά δίνοντας μια αίσθηση ελέγχου στο βρέφος.

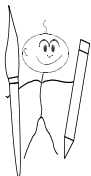
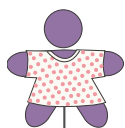
Πρέπει να τηρούνται οι διεθνείς προδιαγραφές κατασκευής μαλακών παιχνιδιών, ώστε να είναι ασφαλή: Να μην έχουν τοξικά υλικά, να μην καίγονται εύκολα, να αποκολλώνται δύσκολα τα στοιχεία απ' τα οποία αποτελούνται, να πλένονται εύκολα.

Είναι πιθανό να δημιουργηθούν προβλήματα από τον έντονο δεσμό του βρέφους με το αγαπημένο παιχνίδι του, όταν αυτό λερωθεί, χαθεί ή καταστραφεί. Γι' αυτό πρέπει να προβλέπουμε τη δυνατότητα αντικατάστασή τους.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιες ανάγκες του βρέφους καλύπτουν τα μαλακά παιχνίδια;
2. Πώς θα αντιμετωπίζες ένα παιδί προσχολικής ηλικίας που θα αρνιόταν να αποχωριστεί το αγαπημένο του πάνινο γατάκι;

Προτεινόμενες εργασίες

1. Να κατασκευάσεις ένα μαλακό, βρεφικό παιχνίδι της επιλογής σου. Χρησιμοποίησε τα πατρόν για κούκλες, ζώα, μπάλες, κύβους που υπάρχουν στο αρχείο του εργαστηρίου του σχολείου σου ή βρες καινούργια δικά σου.
2. Να δώσεις το μαλακό παιχνίδι που έφτιαξες σε βρέφη του βρεφονηπιακού σταθμού ή του περιβάλλοντός σου και να παρατηρήσεις τις αντιδράσεις τους.